

การจัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชุมชน บ้านทุ่งมานเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Experiential Tourism Management of Conservation and Lifestyle Inheritance: Ban Thung Man Neua Community, Ban Pao Subdistrict, Mueang District, Lampang Province

◆ สอนธิญา สุวรรณราช*

อาจารย์สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Sonthiya Suwannaraj*

Lecturer of Accounting , Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

E-mail: susonthiya@gmail.com

◆ เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร

อาจารย์สาขาการท่องเที่ยวและบริการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Ketsanee Sattarattanakhachon

Lecturer of Tourism and Service Business, Faculty of Management Science, Lampang

Rajabhat University, E-mail: Ketsaness@gmail.com

◆ อนรรักษ์ อาทิตย์กวีนิ

อาจารย์สาขาโลจิสติกส์และการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Anurak Artitkawin

Lecturer of Logistics and International Business Management, Faculty of Management

Science, Lampang Rajabhat University, E-mail: teelek@hotmail.com

◆ ไพรภพ จันทน์แสนโต

อาจารย์สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการจัดการวิเคราะห์ข้อมูลทางธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Piraprob junsantor

Lecturer of Business Data Analytics, Faculty of Management Science, Lampang

Rajabhat University, E-mail: piraprob@hotmail.com

*Corresponding Author E-mail: susonthiya@gmail.com

Received: December 8, 2022; Revised: April 25, 2023; Accepted: April 27, 2023

Abstract

The purposes of this research were to analyze the potential of community-based tourism management and develop the management of experiential activities in tourist attractions to preserve and pass down the community's way of life at Ban Thung Man Neua community, Ban Pao Subdistrict, Mueang District, Lampang Province. It is a participatory action research study that chose a particular demographic group, which consists of 80 community leaders and professional members. In-depth interviews, observation, and types of experience activity evaluation at tourist destinations were used to gather the data. The findings of the research are as follows:

The community-based tourism management of Ban Thung Man Neua community, located in Ban Pao Subdistrict, Mueang District, Lampang Province presently found that the community has sufficient potential and is ready to develop experiential activities in tourist sites to conserve and continue the community way of life according to the 6A's. It is as follows: Attraction refers to historical and cultural sites including experiential tourist sites as a hub for local residents' wisdom-gathering; Accessibility refers to the community with the accessible roads connecting from the main and secondary routes within the community. Routes are marked with signs that make it simple for automobiles and buses to enter and exit. Each tourist destination has a gathering place where visitors and tour tram services can congregate to see and participate in activities. By "activity," we mean locally organized tourism activities like storytelling about local legends, making crispy rice (Khao Taen) using an ancient technique, etc., indigo dyeing activities, ceramic doll making activity, weaving and banana leaf activity, cooking local food activity, cycling activity to visit community way of life, activities to welcome tourists with Khantoke dinner and Bai Sri Su Kwan Folk music and applied dance; Accommodation refers to the community with standard homestay accommodations, as well as regional cuisine and healthful beverages, are all included in the community's lodgings. The community's residents also offer welcoming and secure services. A basic utility system, security system, and local medical institution are examples of amenities that are provided to the community; Ancillary services describe a community that has organized a committee for a tourism-based community, divided up the work, and created guidelines for roles and behavior. Additionally, the community works to organize and oversee tourism-related activities, beginning with

command, conservation and continuation activities, control, assessment, and establish community ways, including creating a network to link different activities in tourist sites.

Regarding the management of experiential activities in tourist sites, it draws visitors to the Ban Thung Man Neua community, for instance, by creating tourist route maps within the community, creating tourist meeting places and managing tour trams in tourist sites, managing homestay accommodation standards and providing local traditional food services, managing experiential activity sites within the community, and tour guide expertise. Significantly, it also handles the administration of the safety of tourists' lives and property. It also creates an income structure and distributes rewards. Importantly, the visitors have acknowledged and concurred that experiential activities can foster creativity and awareness that merit being kept and passed down to future generations.

Keywords: Community-Based Tourism, Experiential Tourism, Preservation and Inheritance.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชุมชนบ้านทุ่งมันเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอมือง จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาวิจัยแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คัดเลือกกลุ่มประชากรแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 80 คน เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต และประเมินกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยมีดังนี้

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านทุ่งมันเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันพบว่าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอและมีความพร้อมในการพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชุมชนตามหลัก 6A's ดังนี้ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ด้านการเข้าถึงของชุมชนมีถนนเชื่อมต่อจากเส้นทางหลักและเส้นทางรองภายในชุมชน มีป้ายบอกเส้นทาง รถยนต์และรถโดยสารประจำทางสามารถเข้าออกได้อย่างสะดวก มีสถานที่ที่เป็นจุดนัดพบนักท่องเที่ยว และบริการรถรางนำเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ด้านกิจกรรมของชุมชนจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมเล่าเรื่องตำนานชุมชน กิจกรรมทำข้าวแต๋นตามวิถีโบราณ กิจกรรมย้อมสีผ้าคราม กิจกรรมทำตุ๊กตาเซรามิค กิจกรรมงานจักรสานและใบตอง กิจกรรมทำอาหารพื้นเมืองท้องถิ่น กิจกรรมปั่นจักรยานเยี่ยมวิถีชุมชน กิจกรรม

ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยข้าวเย็นขันโตกและบายศรีสู่ขวัญ คนตรีพื้นเมืองและพอรำแบบประยุกต์ ในด้านที่พักภายในชุมชนมีที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานพร้อมอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพพร้อมบริการที่อบอุ่นและปลอดภัยจากคนในชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบรักษาความปลอดภัยและสถานพยาบาลในชุมชน และด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งแยกหน้าที่ กำหนดบทบาทและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ร่วมกัน วางแผนบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตั้งแต่การสั่งการ ประสาน ควบคุม ประเมินผล และพัฒนากิจกรรมเพื่อเกิดการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวยังหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ ได้แก่ การพัฒนาแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน การพัฒนาจุดนัดพบนักท่องเที่ยวและการจัดการรถบริการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการมาตรฐานที่พักโฮมสเตย์และบริการอาหารพื้นเมืองท้องถิ่น การจัดการแหล่งกิจกรรมเชิงประสบการณ์ภายในชุมชน การจัดการองค์ความรู้ผู้นำเที่ยว การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาโครงสร้างรายได้และการจัดสรรผลประโยชน์ การจัดการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวได้ให้การยอมรับและเห็นว่าการจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์สามารถสร้างการเรียนรู้และประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้กับคนรุ่นต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์, การอนุรักษ์และสืบสาน

บทนำ

จังหวัดลำปางเป็นกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนบนที่อยู่ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นพื้นที่ในการพัฒนาและลงทุนด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระดับประเทศที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์หลากหลายที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ผลักดันให้เกิดครีเอทีฟคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าและบริการในเชิงสร้างสรรค์ การนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) ซึ่งอยู่บนซึ่งอยู่บนฐานคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่อง ศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมกับผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (The Tourism Authority of Thailand, 2022) โดยคำนึงถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การทดสอบรสชาติ และการสัมผัส (Davar, 2010 and Karwacki, 2011) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นี้จะก่อให้เกิดกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและตั้งใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ระหว่างคนในชุมชนหรือเจ้าของวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความยั่งยืน ได้แก่ บุคคลผู้ให้บริการ ประเภทของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว รวมถึงความรู้ คุณภาพ และอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว (Shaw-Williams, 2014) โดยเน้นความปลอดภัยและสุขภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการทำกิจกรรมแปลกใหม่ มอบและสร้างแรงบันดาลใจ เกิดคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม ผ่านประสบการณ์ตรงกับเจ้าของวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตภายใต้วัฒนธรรมเดียวกับผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ (Perreault, Dorden, and Dordon, 1979) รวมถึงการนำเสนอและของดีของชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติร่วมกันกับคนในชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกเหนือจากเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ ตำบลบ้านเป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ชุมชนมีทุนเดิมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมพม่าและวัฒนธรรมล้านนาภาคเหนือตามเรื่องเล่าทางหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับที่มาของชื่อหมู่บ้าน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีภูมิปัญญาอาชีพที่โดดเด่นในด้านการทำขนมขบเคี้ยว “ข้าวแต๋น” ซึ่งเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นของดีของจังหวัดลำปางรวมถึงเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายที่มีชื่อเสียง สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและสังคมจากรุ่นสู่รุ่นมีแหล่งจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาเรียนรู้และดูงานกระบวนการผลิตข้าวแต๋น ชุมชนจึงร่วมกันเปิดหมู่บ้านให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวจากสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP ในจังหวัดลำปางเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นในราคาพิเศษเพื่อเป็นของฝากและของที่ระลึก ทำให้ชุมชนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในจำนวนมากใช้สอยและซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยผู้นำชุมชนได้สะท้อนถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับคนในชุมชนซึ่งยังขาดความรู้และทักษะในการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว การสืบค้นหาข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวตามสื่อต่างๆ การรับรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งผลทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนจึงต้องการพัฒนาให้เกิดความพร้อมในรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและดึงดูดใจให้กลับมาเที่ยวซ้ำโดยเชื่อมโยงกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้จัดให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับคนในชุมชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาเล็งเห็นถึงการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชุมชน โดยทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการจัดการท่องเที่ยวตามบริบทของชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชุมชนบ้านทุ่งม่านเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 80 คน ได้แก่ กลุ่มผู้นำการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน กลุ่มที่พักโฮมสเตย์จำนวน 10 คน กลุ่มแม่บ้านจำนวน 10 คน กลุ่มเกษตรกรจำนวน 10 คน กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋น 20 คนและกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 20 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวของ Buhalis, (2000) แนวคิดศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และการวิเคราะห์กลยุทธ์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต และประเมินกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยพร้อมก็นำเสนอผลโดยจำแนกเป็นรายประเด็น

นิยามศัพท์

1. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนำศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านทุนทางสังคมมาพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แสวงหาประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพจาก ภูมิปัญญาของคนในชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การอนุรักษ์และสืบสานวิถีชุมชน หมายถึง การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพจากภูมิปัญญาให้คงอยู่กับชุมชนและสังคมต่อไป โดยกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและสร้างเป็นกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณและศึกษาแนวคิดทฤษฎีและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวร่วมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นเจ้าของพื้นที่กับนักท่องเที่ยว (Jennings and Nickerson, 2006) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสวงหาประสบการณ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน (Perreault, Dorden, and Dordon, 1979) และ Daver (2010) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไว้ 12 ข้อ ได้แก่ เสนอวิถีคนท้องถิ่น ส่งเสริมประสบการณ์ทางบวก มีวิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์และเครื่องมือที่หลากหลาย มีการไตร่ตรองแนวคิดและเรื่องราวอย่างระมัดระวัง ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เกิดการเรียนรู้สูงสุดความรู้ของผู้นำเที่ยว ความทรงจำที่สามารถจับต้องได้ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรมีความหมายและดำเนินการอย่างระมัดระวัง รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาและสร้างกิจกรรมที่น่าตื่นเต้นและความประทับใจสูงสุดโดย Praprutkit (2010) กล่าวถึงศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา ควรได้รับการปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลทำให้ท้องถิ่นนั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดการตัดสินใจเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยววันนั้น โดย Buhalis, (2000) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวควรองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ การเข้าถึง (Accessibility) เป็นระบบการคมนาคมและยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นการให้บริการทางการท่องเที่ยว ที่พักร้านอาหารหรือการจัดเลี้ยง โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages) เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน กิจกรรม (Activities) คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวในพื้นที่ และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม ซึ่ง Thongma.W (2015) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและทุกคนในชุมชนต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่มร่วมในการคิด วางแผน ดำเนินกิจกรรม ติดตามประเมินผล รับประโยชน์ รวมถึงเนื้อหาของกิจกรรมต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมเป็นธรรม คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ และมีกฎ กติกาที่เห็นร่วมกันเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่องเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวรวมถึง Sungrugsa, Plomelersee and Warabamrungkul (2016) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีบทบาท ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน นักท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา ซึ่งจะช่วยกันสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว พัฒนาให้เกิดความหลากหลายในกิจกรรมต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว สร้างความปลอดภัย ความเป็นมิตรและสิ่งอำนวยความสะดวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการของชุมชน ทำความเข้าใจและกำหนดแผนงานกิจกรรม กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว โดยการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพ และการสัมภาษณ์คนในชุมชน
2. กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ค้นหาอัตลักษณ์และกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และวิเคราะห์กลยุทธ์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน ในด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว วางรูปแบบบริหารจัดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์และสืบสาน
4. ทดลองปฏิบัติจริงโดยชุมชนเพื่อให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่นำเสนอ การจัดการที่พัก และอาหาร และประเมินผลการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนและพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์และสืบสานบ้านทุ่งม่านเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษามีดังนี้

1. ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ้านทุ่งม่านเหนือตามหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 6A's ของ Buhalis (2000) ดังนี้

- 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ (Attractions)

จุดแข็ง ชุมชนหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือเป็นแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่สำคัญๆ ได้แก่ วัดพระธาตุศิรีวงศ์ วัดบ้านทุ่งม่านเหนือ โดยเป็นแหล่งปลูกข้าวหลากหลาย สายพันธุ์จนกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้พันธุ์ข้าวของจังหวัดลำปาง และเป็นแหล่งผลิตข้าวแต่นี่ที่มีชื่อเสียงจนกลายเป็นสินค้า OTOP ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดลำปาง รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้เครื่องจักรสานและงานฝีมือเพื่ออนุรักษ์และสืบสาน แหล่งเรียนรู้การย้อมผ้าสีคราม และแหล่งเรียนรู้การทำตุ๊กตาเซรามิค รวมถึงเป็นจุดพักรถเพื่อเดินทางเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

จุดอ่อน ชุมชนขาดความรู้และทักษะในการนำภูมิปัญญาอาชีพในชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

โอกาส แนวโน้มการเดินทางของนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นชุมชนสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อเดินทางในเส้นทางเดียวกันในระยะทางสั้นๆ โดยจัดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดซึ่งหน่วยงานภาครัฐกำลังให้การสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบใหม่ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง

อุปสรรค การพัฒนาชุมชนให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ต้องอาศัยการจัดการภูมิทัศน์รายรอบชุมชนบ้านให้น่าอยู่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) ด้านการเข้าถึง (Accessibility)

จุดแข็ง ชุมชนบ้านทุ่งม่านเหนืออยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองจังหวัดลำปางเพียง 13 กิโลเมตรสามารถเดินทางเข้าได้หลายทาง ได้แก่ เส้นทางทางจังหวัดสายเก่าถนนหมายเลข 1039 และถนนหมายเลข 1157 สามารถเดินทางมาได้อย่างสะดวกโดยรถยนต์ รถโดยสารประจำทางทำให้ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเข้ามาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดทั้งปี รวมถึงเป็นทางผ่านที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน และแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนใกล้เคียง เช่น หมู่บ้านดอยป่าเมี่ยง และหมู่บ้านดอยแม่แจ่ม ของอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

จุดอ่อน เส้นทางในการเข้าถึงหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือต้องผ่านหมู่บ้านอื่นๆ ควรมีจุดนัดพบนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นจุดเช็คอินที่ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดรถนำเที่ยวเพื่อสะดวกต่อการท่องเที่ยวและการดำเนินกิจกรรมในแต่ละแหล่งของชุมชน

โอกาส หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนในการส่งเสริมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของโดยชุมชนและจัดให้มีรถรางสำหรับนำเที่ยวในแต่ละจุดของแหล่งท่องเที่ยว

อุปสรรค ด้านงบประมาณและการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง

3) ด้านการสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

จุดแข็ง ชุมชนหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือมีที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์จำนวน 10 หลัง ทุกหลังนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนพื้นเมืองของคนภาคเหนือและอาหารแบบพื้นเมืองท้องถิ่นในแต่ละฤดูกาล มีร้านอาหาร บริการจัดเลี้ยงและบริการนำเที่ยวภายในชุมชน จัดเตรียมโดยคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน

จุดอ่อน เจ้าของบ้านพักขาดความรู้และทักษะในการจัดการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ ขาดระบบการจัดการพื้นที่และศูนย์กลางการให้บริการรวมถึงระบบสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

อุปสรรค แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงมีบริการที่พักในรูปแบบต่างให้นักท่องเที่ยวได้เลือกหลากหลายรูปแบบ ชุมชนควรจัดที่พักให้มีอัตลักษณ์ที่ถ่ายทอดวิถีชุมชนให้มีความแตกต่างและโดดเด่น

4) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages)

จุดแข็ง ชุมชนหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือมีโปรแกรมการศึกษาดูงานการผลิตข้าวแต่นในแต่ละโรงงาน
จุดอ่อน ขาดการนำแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมาเชื่อมโยงกับโปรแกรมการศึกษาดูงานการผลิตในแต่ละโรงงาน ขาดผู้มีความรู้ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน

โอกาส พัฒนาโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยเชื่อมโยงกับแหล่งผลิตข้าวแต่นรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวภายนอกชุมชนเพื่อกระจายรายได้สู่คนในชุมชนท้องถิ่น

อุปสรรค ความคิดเห็นของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน

5) ด้านกิจกรรม (Activity)

จุดแข็ง มีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนที่สามารถจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน
จุดอ่อน การประสานงานระหว่างคนในชุมชน ผู้ประกอบการ/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชน

โอกาส พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวปัจจุบันต้องการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อรับประสบการณ์โดยตรง การนำเสน่ห์และของดีของชุมชนมาพัฒนาออกแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จะสามารถสร้างกระแสการท่องเที่ยวแบบใหม่ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น

อุปสรรค ความคิดเห็นและความร่วมมือของคนในชุมชนในรับรองนักท่องเที่ยว ชุมชนควรสร้างมาตรการความปลอดภัยด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวและการดำเนินกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว

6) ด้านการให้บริการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)

จุดแข็ง ชุมชนบ้านทุ่งม่านเหนือมีระบบสาธารณูปโภคทั้งไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ทุกคลื่นความถี่ ระบบรักษาความปลอดภัยของชุมชน และมีสถานพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเป่าตั้งอยู่ในชุมชน และมีร้านอาหารในชุมชน

จุดอ่อน แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ยังไม่มีป้ายบอกเส้นทางในชุมชน ป้ายสื่อความหมายประวัติศาสตร์แหล่งท่องเที่ยว และแผนผังเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน

โอกาส หน่วยงานของรัฐและเอกชนรวมถึงคนในชุมชนวางแผนร่วมกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว

อุปสรรค การส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นของส่วนกลางของชุมชนมีขั้นตอน/กระบวนการที่ล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคนำมาจัดเป็นกลุ่มกลยุทธ์หลัก 5 ด้าน (TOWS Matrix) ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาตนเองของคนชุมชน ได้แก่ การอบรมความรู้การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอบรมมาตรฐานที่พักและอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การอบรมความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อบรมการเป็นผู้นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว อบรมความรู้การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ และอบรมความรู้ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 2) ด้านสื่อเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การจัดทำระบบนำทางตามจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ การจัดทำสื่อสังคมออนไลน์ของชุมชน และการทำเว็บไซต์ของชุมชนสำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- 3) ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยว ได้แก่ แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ
- 4) ด้านความร่วมมือ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน การผสมผสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) ด้านการบริการที่มุ่งความเป็นเลิศ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยวและสินค้าชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ

โดยรูปแบบจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมโดยชุมชนสำหรับบ้านทุ่งม่านเหนือ คือการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยนำการทำข้าวแต๋นแบบดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นกิจกรรมหลักให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสอารมณ์ความรู้สึกเชื่อมโยงทางร่างกายและจิตใจผ่านการเล่าเรื่องของผู้นำเที่ยว สร้างช่วงเวลาประทับใจแห่งความทรงจำเหตุการณ์ในอดีตให้หวนกลับมาอีกครั้ง รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่คนในชุมชนได้ออกแบบเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว

2. การพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว

ในการพัฒนาการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ นั้นเกิดการนำผลการวิเคราะห์ SWOT และการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix นำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยความคิดเห็นของคนในชุมชนผ่านจากเวทีประชาคมเพื่อขับเคลื่อนการจัดการกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) การพัฒนาแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนและแหล่งจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นผ่านสมาร์ตโฟนด้วยสื่อเทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่ออำนวยความสะดวกและนำทางให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

อย่างรวดเร็วและสะดวก รวมถึงสามารถเชื่อมต่อไปยังชุมชนอื่นหลายหมู่บ้าน โดยให้ตัวแทนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การดูแลระบบให้เป็นปัจจุบัน

2) การพัฒนาจุดนัดพบนักท่องเที่ยวและการจัดการรถรางบริการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ แหล่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการต่างๆ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวก่อนเดินทางออกจากชุมชน

3) การจัดการที่พักโฮมสเตย์และบริการอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน โดยจัดให้มีคณะกรรมการตรวจมาตรฐานบ้านพักตามตัวชี้วัดที่พัฒนาโดยคณะผู้วิจัยร่วมกับคนชุมชน ปัจจุบันมีบ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานของชุมชน

4) การจัดการแหล่งกิจกรรมเชิงประสบการณ์ภายในชุมชน โดยจัดให้มีกิจกรรมเชิงประสบการณ์ ได้แก่ การเล่าเรื่องตำนานชุมชน การทำข้าวแต๋นตามวิถีโบราณ การย้อมสีผ้าคราม การทำตุ๊กตาเซรามิค งานจักสานและใบตอง การทำอาหารพื้นเมืองท้องถิ่น การปั่นจักรยานเยี่ยมวิถีชุมชน การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยข้าวเย็นขันโตกและบายศรีสู่ขวัญดนตรีพื้นเมืองและการแสดงจากเยาวชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมตามโปรแกรมการท่องเที่ยวหรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเองตามอัธยาศัย จากการทดสอบกิจกรรมเชิงประสบการณ์ตามโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าการจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ทักษะประสบการณ์จากทำกิจกรรมและเพลิดเพลิน สนุกสนาน ได้รับการต้อนรับจากคนในชุมชนจนเกิดเป็นความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวและอยากกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

5) การจัดการองค์ความรู้ผู้นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์แต่ละแหล่งในการเล่าเรื่องเพื่อสื่อสารเรื่องราวของชุมชนผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ของแต่ละแหล่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ มาพัฒนาเพื่อให้เกิดการประสบการณ์ด้านการเรียนรู้และพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์สิ่งใหม่

6) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม โดยจัดตั้งคณะทำงานกลุ่มการท่องเที่ยวจากกลุ่มอาชีพ แบ่งแยกหน้าที่ตามหลักการโครงสร้างองค์กร กำหนดบทบาทและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ร่วมกันวางแผนบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตั้งแต่การสั่งการ ประสาน ควบคุม ประเมินผล และพัฒนากิจกรรมเพื่อเกิดการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

7) พัฒนาโครงรายได้และการจัดสรรผลประโยชน์ตามโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยกำหนดต้นทุนและราคาจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน 1 คืน ราคา 1,000 บาทสำหรับ 2 ท่าน 2) โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน ราคา 600 บาท และนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเข้ามาท่องเที่ยวโดยไม่ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวและเลือกกิจกรรมตามอัธยาศัย

8) การจัดการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวรวมถึงมาตรการป้องกันเชื้อโรคต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ซึ่งในหมู่บ้านมีการจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงมีการเฝ้าระวังความปลอดภัยต่างๆ ภายในชุมชนตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

นอกจากนี้บ้านทุ่งม่านเหนือจัดให้มีกิจกรรมซอปป ชิม ชิว โดยให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อข้าวแต๋นในราคามิตรภาพและชิมได้ไม่อั้น ถ่ายรูปแบบเชิงกับภาพวาดฝาผนังที่ถ่ายทอดภาพลักษณ์ชุมชนที่มีการผสมผสานผ่านการเล่าเรื่องเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงเรื่องราวของศิลปะ วรรณกรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ต่างๆ เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ประทับใจและอยากกลับมาเที่ยวซ้ำและบอกต่อให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยวต่อเนื่องกันไป

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในปัจจุบันชุมชนมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชุมชนตามหลัก 6A's ของ Buhalis (2000) ดังนี้ บ้านทุ่งม่านเหนือเป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน รถยนต์และรถโดยสารประจำทางสามารถเข้าออกได้อย่างสะดวก กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำหลายรูปแบบ พร้อมด้วยที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์พร้อมอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพพร้อมบริการที่อบอุ่นและปลอดภัยจากคนในชุมชน มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานระบบรักษาความปลอดภัยของชุมชน มีกลุ่มคณะกรรมการซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่คอยประสานงานและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Pelasol (2012) Buhalis (2000) และ Wattana (2005) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญควรมีองค์ประกอบพื้นฐานและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยนำวิถีความเป็นอยู่ตามสภาพแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมที่ได้รับการผสมผสานมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนเกิดเป็นภูมิปัญญาอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมาจัดเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ลงมือทำจริงเป็นการเพิ่มประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ สอดคล้องคำกล่าวของ Song, Lee, Park, Hwang, and Reisinger (2014) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่สร้างความทรงจำเพียงอย่างเดียวแต่เป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วย นำไปสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Junead, Jamnongchob and Manirochana (2018) ที่พบแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดการในด้านการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการและงานวิจัยของ Ketsomboon and Naowan (2019) พบศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรมฐานการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ซึ่งแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวให้ยั่งยืนประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรักวิถีชนบทและสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและเปิดหมู่บ้านให้มีเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยกระดับชุมชนสังคมและประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ชุมชนควรจัดทำแผนบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและเอกชน
2. ชุมชนควรพัฒนาเยาวชนและคนในพื้นที่ให้เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายผ่านช่องทางเครื่องมือสื่อสารต่างๆ
3. ในการวิจัยถัดไปควรศึกษาวิจัยพัฒนาอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหนุนเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนเพื่อตอบสนองความต้องการและการขยายตัวของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- Buhalis, D. (2000). *Marketing the competitive destination in the future*. Tourism Management. 21(1), 97-116.
- Davar, C. (2010). *Experiential Tourism and the Cyprus Hotel Experience: A Canadian Perspective, with Suggestions, Ideas, and Opportunities*. Retrieved on August 10, 2015, <http://cyhma.com/images/userfiles/file/pasydixe.pdf>
- Jennings, G. and Nickerson, N. P. (2006). *Quality tourism experiences*. In G. Jennings and B. Weiler (Eds.), *Mediating meaning: Perspectives on brokering quality tourist experiences.*, pp. 294-310 Burlington, MA: Elsevier Butterworth Heinemann.
- Junejad J., Jamnongchob A., and Manirochana N. (2018). Experiential tourism development at Watthana Nakhon District, Sa Kaeo Province. *Journal of Liberal Arts*, Prince of Songkla University, Vol.10(2).
- Karwacki, J. 2011. *Haven't been there, done that: How Experiential Tourism is Transforming the Travel Experience*. Caribbean Sustainable Tourism Conference 2011. Retrieved on August 10, 2015, <http://www.onecaribbean.org/content/files/Experiential%20TravelCarib%20ST%20Conf%20FINAL.pdf>.

- Ketsomboon N. and Naowan W. (2019). The Potential of Tourism for the Development of Village Tourism at Nongsuang Village, Krasaeng Sub - District, Bangsai District, Ayutthaya Province. *Association of Private Higher Education Institutions of Thailand (APHEIT) Journal*. Vol.25(1).
- Maneerod N. (2016). *Community Based Tourism Management*. Journal of International and Thai Tourism. Vol.13(2)
- Perreault, W. D., Dorden, D.K., and Dorden, W.R. (1979). *A Psychological Classification of Vacation Life-styles*, Journal of Leisure Research, 9, 208-224.
- Pelasol, J. (2012). *Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo*.
- Praprutkit, S. (2010). *An Evaluation of Attraction Site in Amphur Muang Chanwad Trad To Create The Ecotourism Rotue*. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Shaw, G. and Williams, A.M. (1994). *Critical issues in tourism: A geographical perspective*. Blackwell Publishers.
- Song, H. J., Lee, C.-K., Park, J.-A., Hwang, Y.-H., and Reisinger, Y., (2014). *The Influence of Tourist Experience on Perceived Value and Satisfaction with Temple Stays : The Experience Economy Theory*. Journal of Travel & Tourism Marketing.
- Sungruga N., Plomelersee S., and Warabamrungkul T. (2016). *Styles and Behavior in Slow Tourism for Senior Tourists in the Thai Western Regio*. Journal Name : University of the Thai Chamber of Commerce Journal. Vol.36(2)
- Thongma W. (2015). *Community Based Tourism: CBT for Developing People's Well Being in Forest Community Area*. Chiang Mai : *Faculty of Tourism Development, Maejo University*.
- Wattana B. (2005). *Planning sustainable tourism development*. Chiang Mai: Faculty of Humanities University.

Sonthiya Suwannaraj

Master of Accounting, Chang Mai University, Lecturer of Account,
Lampang Rajabhat University

	Ketsanee Sattarattanakhachon Master of Tourism Industry Management, ChangMai University, Lecturer of Tourism and Service Business ,Lampang Rajabhat University
	Anurak <u>Artitkawin</u> Doctor of business management , Suandusit University, Lecturer of Logistics and International Business Management, , Lampang Rajabhat University
	Piraprob junsantor Ph.D. (Computer Education), Rajabhat Maha Sarakham University, Lecturer of Business Data Analytics, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University